

BUDAPESTI HIRLAP

Megjelenik hétfő kivételével mindennap.

Előfizetési árak: Egész évre 28 kor., félévre 14 kor., negyedévre 7 kor., egy hónapra 2 kor. 40 fl. Egyes szám ára helyben és vidéken 10 fl. Hirdetések milliméter számítással, díjszabás szerint.

Főszerkesztő és laptulajdonos:
Rákosi Jenő.

Szerkesztőség: VIII. ker., Rökk Szilárd-utca 4. sz. Telefon 54-63.
Kiadóhivatal: VIII. ker., József-körút 5. sz.
A kiadóhivatal telefonjai: Előfizetés 55-95. Elárúítás 55-53.
Apróhirdetés 55-95. Hirdetés 55-53. Könyvkiadó 55-53. Igazgató 61-04.

Roosevelt.

Budapest, ápr. 16.

Vagy háromszor huszonnégy órára félretesszük összes politikai és házi gondjainkat, megfedekezünk a jelen visszáságairól, a jövő bizonytalanságáról és egész figyelmünk egy hozzánk érkezett világhírű férfi felé fordul. Ez a férfi nem művész, nem az egész emberiség szívéét megdobogtató poéta, nem hadvezér, sőt egy idő óta még csak politikai potentát sem. A mióta a világot járja, idegen és reánk nézve ismeretlen népek között fejedelmeket illető figyelem és kitüntetés környékezi. Pedig ennek a férfinak minden címét, rangját, méltóságát és hatalmát ez a két szó fejezi ki, hogy: *Misztér Ruzvelt.*

A hatalmas északamerikai köztársaság volt elnöke egyáltalán nem szereti, ha uralkodókkal hasonlítják össze. Mint polgár ember sokkal szerényebb, mint a maga erejéből lett államfő sokkal büszkébb, semhogy az ilyesmiben kedve teljék. A mi monarkikus eszünkjárása azonban a volt köztársasági államfőt sem tudja más, mint uralkodói mértékre helyezni és azután — mi nem is akarunk Rooseveltnak hizelegni. Kimondjuk tehát itt azt a már körülbelül megszilárdult általános véleményt, hogy a menynyire hasznára voltak Ferenc József tündöklő uralkodói erényei és Vilmos német császár megragadó egyénisége a

monarkikus eszméknek, éppen olyan tiszteletet szerzett Rooseveltnak államférfi hivataloskodása a köztársasági intézményeknek.

A kortársaknak ezt a szinte példátlanul elismerő közvéleményét egy rendkívül érdekes közpálya, megragadóan tiszta és szép családi élet és egy minden ízében kiváló és férfias egyéniség váltotta ki. A politikai nyilvánosság terén harminc éves korában, 1882-ben tűnt föl, a mikor mint kitűnő publicistát és előkelő családi összeköttetésekkel bíró embert Newyork állam képviselőházába választották. A mandátumhoz nem azal jutott, hogy kegyét kereste volna a tömegeknek és a pénzhatalmasságoknak, hanem inkább szembefordult velük s szóval és írásban élére állott a közéleti korrupció ellen indított küzdelemnek. E működését még hathatósabban folytatta 1895-ben, a mikor Newyork állam rendőrfőnökévé választották. Hivatali nagy elfoglaltsága mellett is tudott azonban hazája nagyhatalmi érdekeivel foglalkozni. A haditengerészet terére eső dolgozatai ráirányozták az elnök figyelmét, a ki 1897-ben a tengerészeti hivatal élére hívta meg. A volt rendőrfőnök hamarosan képessé tette hazáját, hogy a spanyol-amerikai háboruban meglepő hadikészséggel lépjen föl. Ő maga különben a háboru kitörésekor otthagyta a hivatalát és mint egy önkéntesekből álló lovasezred, a *rough riderek* — nyers-lo-

vasok — parancsnoka a kubai harctérre ment. Itt a tollat forgató polgár kitűnő katonának bizonyult. Szárnyára vette a bir és népszerűség, és 1900-ban a republikánus párt Mac Kinley mellé alelnöknek választotta meg. Az elnök meggyilkolása után Rooseveltnak automatikusan belejutott az elnöki székbe s a következő választásnál a népszerű és szintén nagyszabású politikus, Bryan ellenében nagy többséggel elnökké választották.

Szinte fölösleges még most az ő elnöki működését részletezni. Néhány nagyon jellemző dolgot azonban, melylyel Rooseveltnak irányadóan hatott az egész világra s a melyekkel hazája belső fejlődésének örökbecsű szolgálatokat tett, ki kell emelnünk. Így például rá kell utalnunk, hogy 1900-ig a nagy amerikai köztársaság az európai vonatkozású nemzetközi kérdésekben ugyszólván semmi sullyal nem birt. Ekkor a kínai boxer-lázadás nagyon megkavarta az európai diplomáciát és a hagyományos sablon szerint már-már szóbakerült Kína fölosztásának terve, a melylyel a művelt világ minden eddiginél veszedelmesebb darázsfszékkel bolygatott volna meg. A leghagyobb bizonytalanság pillanatában érkezett a nagyhatalmasságokhoz az Egyesült-Államok jegyzéke, a melylyel azt az álláspontot foglalta magában, hogy Amerika a békét és rendet kívánja biztosítani Kinában, de sértetlenül föntar-

tani belső és külső önállóságát, valamint minden nemzetnek egyenlő jogát a kínai birodalommal való közgazdasági érintkezésre. Ezt a jegyzéket, a mely egyszerre megtáasztította a közös diplomáciai levegőt, Hay János külügyi államtitkár irta alá, de mindenki tudta, hogy betűjében és szellemében is megillető része van Hay főnökének és jó barátjának, Rooseveltnak. Ez csak egy adat arra nézve, miként alkotta meg Rooseveltnak az új amerikai diplomáciát és miként vitte be a diplomáciába a humanizmus és önzetlenség nagy szempontjait, melyekkel szemben a diplomácia oly sokszor mutatkozott érzéketlennek. Szinte természetesen folyt ezekből az előzményekből az Egyesült-Államoknak, illetve Rooseveltnak másik nagy világpolitikai szereplése, az orosz-japán békekötés létrehozása. Ha ezekhez hozzávesszük még azt, hogy Rooseveltnak a szerzője és terjesztője annak az eszmének, hogy az államok területi integritása nemzetközi oltalom alá helyeztessék és ekként nyugodt helyzet biztosítsák a kisebb államoknak, fölöslegessé tétessék a terhes fegyverkezés a nagy államoknak, el kell ismernünk, hogy a külső hatalmi téren Rooseveltnak elnöksége megbecsülhetetlen nagy szolgálatokat tett az emberiség békés haladásának.

Semmiel sem kisebb értékűek, bár az európai közönség előtt nem olyan ismertek azok a belső reformok, melyeket Rooseveltnak indított meg, vagy karolt föl és valósított meg a maga hatáskörében, vagy törvényhozási intézkedés kieszközlése útján. Elnökségéhez fűződik a belső vasúti és hajózási meg postai közlekedés megjavítása, a köztisztviselői kar purifikálása, a hadsereg, hajóhad és diplomáciai tisztikar újjáalkotása. A közgazdasági téren munkásjóléti alkotások, az élelmiszerhamisítás megrendszabályozása, az eddig terméketlen, aszályos te-

rületek megjavítása, az állami földbir- tokokon tapasztalt visszaélések ellen indított háboru teszik elnökségét emlékezetessé. Bár tudnivaló, hogy az Egyesült-Államok elnöke a törvényhozástól el van különítve, mégis övé volt az orosz-lánrész sok közhasznu belső reform megalkotásában, mert hiszen vagy ő adta az eszmét, vagy az ő erkölcsi súlyát vették igénybe a javaslatok szorgalmazói, hogy a törvényhozásban boldoguljanak. Utolsó nagy akciója, melyet a tőzsdei üzérkedési szellem elhatalmasodása és a trösztök garázdálkodása ellen indított, még mindnyájunknak friss emlékében van.

Ez a sokoldalú és a legnemesebb céloktól sarkantyuzott tevékenység mindenetre elősegítette azt, hogy a Fehér-Ház a nagy amerikai demokráciában szinte az európai fogalmakba illő társadalmi középponttá fejlődjen ki, a Rooseveltnak otthallakása idejében. De megvoltak ennek a maga más természetes alapjai is. Mindenekelőtt ott volt a ház asszonya, a ki alig negyvenéves férje oldalán, fiatalon, bájosan, egy társadalmi szereplésre és vezetésre hivatott urinő minden tulajdonságával megáldva került a Fehér-Ház termeibe. Azután nem kevésbé volt alkalmas az efféle magára a férj sem, az ősfoglaló hollandus Knickerbockeroknak előkelő utóda, az irodalmi műveltségű tudós, kiváló sportférfiu, kedves társalgó és férfiasan megnyerő Teddy. Köteteket lehetne írni arról a nemesítő hatásról, a mit ez a kiváló emberpár gyakorolt az ottani társadalmi élet fejlődésére s a mi például, hogy csak egyet említsünk, százmilliókat jövedelmezett a közjótékonyági, közművelődési és tudományos céloknak. Nem volt nagyobb ünnepség, közhasznu egyesületi vagy más efféle ülés, melyhez Rooseveltnak megragadóan szép és nemes jelentőségű üzenetet ne tudott volna kül-

deni. Az emberek méltán kérdezhették, hogy a hivatalos dolgaival emberfölötti módon elfoglalt ember hogy ér rá még az effélékre is? Jellemző választ adott e kérdésekre az a hír, hogy egy vadászati kiránduláson, a rövid pihenésre ment elnököt édes álomban találták a havon. Az ilyen fizikum végzett dolgait bajos a szalonok társaságának megérteni.

Mostani nagy utjában mind nyilvánvalóbb lesz, hogy az emberek mindenütt csakugy kedvelik és becsülik, mint saját honfitársai. Nincs nap, hogy e hatalmas egyéniségnek egy-egy megragadó vonását ne hozza fölszínre az események folyása. A világ összes ujságjai közlik, hogy Rooseveltt afrikai vadászkirándulásán hány oroszánt, párducot és egyéb fenevadat lőtt. Mindenki arra gondol, hogy lőtt már ez a cimm nélküli polgár hatalmasabb duvadakra is: a diplomáciai kapzsiságra és elfogultságra, a trösztkirályokra, a közéleti korrupció hatalmasaira. Rómába mindenki azért megy, hogy a pápát lássa. Ő, Rómában járván, lemondott, kinek-kinek elégséges, kinek-kinek elégtelen okokért, a pápa meglátogatásáról. Most hogy Magyarországra látogat, eszébe jut, hogy van egy kiváló magyar férfiú, a kinek a társaságában egyszer egy félnapot töltött. Otthagyva tehát a bécsi udvari pompát, fölkeresi ezt az ismerősét, Apponyi Albert grófot falusi családi otthonában. Nálunk való időzését ugy osztja be, hogy mentől többet ismerhessen meg az emberekből és intézményekből. Ki ne ismerné föl ezekben a különböző vonásokban egy kiváló jellem, erkölcs és szellemi erő megragadó kisugárzásait?

Ha valakit igazán föl tudnak melegíteni a Rooseveltt hatalmas férfiasságának külső jelei, minket, magyarokat, bizonyára. Mert hiszen példátlanul súlyos és viszontagságos történelmi mult fejlesztette ki érzékünket a Roosevelttben

megtettesült férfias és polgári erények iránt. Szeretjük és becsüljük is a nagy Washington György hazáját s dicsérjük a sorsot, a mely az Egyesült-Államoknak azt a ritka szerencsét juttatta, hogy egy kiváló testi és szellemi tulajdonságokkal megáldott embert élete javaerejében tett az élükre s ez a férfiú egész erejét hazája és az emberiség nagy érdekeinek szentelte. Rooseveltre nincs nagyobb dicséret, mint az a mélyebben gondolkodók körében már közkeletüvé vált kérdés, hogy melyik járt jobban a kettő közül: a nagy amerikai köztársaság-e, vagy Rooseveltt.

Azt hisszük egyébként, hogy e férfiú életrajza még nincs lezárva. Mert bár, szigoruan ragaszkodva a nagy Washington óta követett szokáshoz, harmadik ízben semmiképpen sem akarja az elnökséget vállalni; de kétségtelen, hogy hazája közéletében, magánember minőségében is igen nagy szerepet fog még játszani, melynek meglesz a maga nemzetközi sulya és vonatkozása is.

Most őszintén örülünk, hogy közöttünk van. Nem jött egészen idegenbe. A magyar interparlamentáris csoport, és rajtakivül is számos személyes ismerőse és tisztelője fog örömmel és meleg szívvvel mindent elkövetni, hogy jól érezze magát közöttünk. Bizonyosak vagyunk róla, hogy annyi új tisztelőt és barátot fog közöttünk a maga megnyerő személyes tulajdonságaival szerezni, a hány új emberrel ismeretséget köt.